

А. М. Захарченко

професор кафедри господарського права
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
д-р юрид. наук, доцент

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: державний фінансовий контроль, суб'єкти господарювання державного сектору економіки, державний фінансовий аудит, операційний аудит, ревізія, суб'єкти управління об'єктами державної власності.

Одним з важливих засобів впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання державного сектору економіки є здійснення державного фінансового контролю, що дає змогу оцінити відповідність стану фінансово-господарської діяльності цих суб'єктів встановленим правилам та вжити заходів з її удосконалення. Разом з тим на сьогодні здійснення такого контролю супроводжується низкою проблем, що знижують його результативність і поряд з іншими чинниками негативно відбиваються на функціонуванні державного сектору економіки загалом.

Правова основа державного фінансового контролю щодо діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки представлена положеннями Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [1] (далі – Закон про здійснення державного фінансового контролю), Господарського кодексу України [2] та низки інших нормативно-правових актів. При цьому законодавство у цій сфері не позбавлено прогалин й інших недоліків, що стосуються, зокрема, визначення кола суб'єктів господарювання, діяльність яких підлягає державному фінансовому контролю, закріплення форм такого контролю, повноважень органів, що здійснюють цей контроль, та ін.

Різні аспекти правового забезпечення державного фінансового контролю раніше розглядалися у наукових працях Т. О. Голядової [3, 4], Т. О. Губанової [5], А. В. Костюк [6], В. М. Панькевича [7] та інших авторів. Проте ряд проблемних питань, які виникають нині при здійсненні цього контролю саме щодо діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки, залишився поза увагою науковців.

Наведене вище вказує на актуальність теми цієї статті та доцільність її дослідження.

Метою цього дослідження є обґрунтування пропозицій з удосконалення правового забезпечення державного фінансового контролю щодо діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Оперуючи поняттям «державний фінансовий контроль», чинне законодавство не закріплює його визначення, а у науковій (переважно економічній) літературі пропонуються різні дефініції [8, 9]. З урахуванням зазначеного, не ставлячи у рамках цього дослідження завдання щодо визначення названого поняття, та спираючись на положення Закону про здійснення державного фінансового контролю, можна констатувати, що у їх контексті цим поняттям позначається діяльність спеціально уповноважених державних органів, однією зі складових якої є здійснення перевірок та аналізу ефективності використання коштів і майна, стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності у суб'єктах господарювання державного сектору економіки. На цей час відповідні повноваження покладено на Державну аудиторську службу України та її міжрегіональні територіальні органи [10] (далі – органи державного фінансового контролю).

Державний фінансовий контроль, у тому числі щодо діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки, здійснюється у різних формах, до яких належать:

державний фінансовий аудит – полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю;

інспектування (ревізія) – полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольного суб'єкта, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб;

моніторинг закупівлі – аналіз дотримання замовником законодавства у сфері публічних закупівель на всіх стадіях закупівлі з метою запобігання порушенням законодавства у сфері публічних закупівель;

перевірка закупівель – полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання замовником законодавства про закупівлі (ч. 2, 3 ст. 2, ст. ст. 3–5 Закону про здійснення державного фінансового контролю; ч. 3 ст. 363 Господарського кодексу України; п. 11 ч. 1 ст. 1, ст. 7¹ Закону України «Про публічні закупівлі» [11]).

З урахуванням напрацювань представників науки господарського права щодо правової природи державного контролю у сфері господарювання [12, с. 81; 13, с. 5], та зважаючи на сферу існування, суб'єктний склад і зміст відносин, що

виникають між органами державного фінансового контролю та суб'єктами господарювання державного сектору економіки у зв'язку із здійсненням такого контролю, зазначені відносини можна розглядати як організаційно-господарські. Водночас варто наголосити, що у цих відносинах вказані суб'єкти господарювання не перебувають у підпорядкуванні органів державного фінансового контролю, а останні чинять організаційний вплив на господарську діяльність таких суб'єктів шляхом надання їм обґрунтованих рекомендацій з удосконалення цієї діяльності за відповідними напрямами або пред'явлення вимог про усунення виявлених порушень законодавства. Вбачається, що запровадження зазначеного контролю щодо діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки має на меті, насамперед, забезпечення інтересів держави як власника майна та засновника (акціонера, учасника) цих суб'єктів, що вирізняє такий контроль серед тих видів державного контролю у сфері господарювання, які мають іншу спрямованість.

Аналіз практики здійснення державного фінансового контролю дає підстави констатувати, що однією з проблем у цій сфері нині є неоднозначне вирішення питання стосовно кола господарських організацій, які вважаються суб'єктами господарювання державного сектору економіки, діяльність яких підлягає такому контролю. А саме, нерідко виникають спори з приводу правомірності віднесення до кола таких суб'єктів господарювання (і відповідно – здійснення щодо них державного фінансового контролю) господарських товариств, контрольний пакет акцій (часток) яких належить іншим господарським товариствам, єдиним акціонером яких є держава. У разі здійснення заходів державного фінансового контролю стосовно зазначених суб'єктів господарювання останні оскаржують відповідні рішення і дії державних органів в судовому порядку, при цьому правові позиції, якими керуються суди під час розгляду цієї категорії спорів, є суперечливими [14].

Варіант врегулювання цього питання запропоновано в урядовому законопроекті «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю», що переданий на розгляд Верховної Ради України (реєстр. № 9086 від 17 вересня 2018 р.). А саме, Прикінцевими положеннями цього законопроекту передбачено внесення доповнень до ч. 2 ст. 22 Господарського кодексу України щодо визнання суб'єктами господарювання державного сектору економіки й тих суб'єктів господарювання, п'ятдесят і більше відсотків акцій (часток, паїв) яких належать іншим суб'єктам, корпоративні права держави у яких становлять п'ятдесят і більше відсотків [15].

Пропозиція про уточнення вказаним чином положень Господарського кодексу України заслуговує підтримки, адже щодо статусу таких суб'єктів господарювання головне значення має наявність самої можливості здійснення державою вирішального впливу на їх діяльність, а не спосіб такого здійснення (безпосереднє або опосередковане), про що автор цієї статті вже зазначав раніше [16, с. 86–87].

Разом з тим підхід, за якого держава імперативно відносить до кола підконтрольних установ всіх суб'єктів господарювання державного сектору економіки, у тому числі господарські товариства, у статутних капіталах яких контрольний пакет акцій (часток) належить державі чи державним акціонерним товариствам, а решта – недержавним акціонерам (учасникам), не позбавлений дискусійності. Так, з одного боку, застосування такого підходу обумовлено об'єктивною потребою забезпечення майнових та інших інтересів держави у відносинах із цими суб'єктами господарювання. З іншого боку, встановлення повноважень держави в особі органів державного фінансового контролю щодо проведення цього контролю стосовно вищевказаних господарських товариств може розглядатись як закріплення за державою спеціальних прав, яких недержавні акціонери (учасники) не мають і не могли б мати навіть за наявності у них контрольного пакету акцій (частки), а отже – як нерівне ставлення до різних акціонерів (учасників).

У зв'язку з наведеним вбачається, що нині віддання у цих відносинах переваги інтересам держави є виправданим, адже в умовах, коли провадження діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки супроводжується вчиненням чисельних порушень і зловживань правами, здійснення зазначеного контролю щодо вищевказаної категорії суб'єктів є додатковим чинником, який певною мірою перешкоджає таким негативним явищам. В подальшому ж по мірі наведення ладу у державному секторі економіки коло суб'єктів господарювання, діяльність яких підлягає державному фінансовому контролю, може бути звужено, а інтереси держави у відносинах з господарськими товариствами – забезпечуватись на загальних засадах.

Як відзначалось вище, на рівні Закону про здійснення державного фінансового контролю передбачено, що такий контроль забезпечується через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі (ч. 2 ст. 2). Разом з тим варто звернути увагу, що впродовж останніх кількох років поряд із названим Законом діяла постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2014 р. № 214 «Про окремі заходи щодо забезпечення фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки» (втратила чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2018 р. № 639) [17]. Зазначена постанова № 214 передбачала здійснення Держаудитслужбою та її міжрегіональними територіальними органами «державного фінансового аудиту окремих господарських операцій, що здійснюються суб'єктами господарювання», який позначався також як «операційний аудит». Такий аудит здійснювався стосовно найбільших суб'єктів господарювання державного сектору економіки (перелік яких затверджено цією ж постановою Уряду) та охоплював низку різних заходів, у тому числі проведення моніторингу вчинюваних цими суб'єктами господарських операцій, пов'язаних з

придбанням товарів (послуг), вартість яких дорівнювала або перевищувала 100 тис. гривень, а також робіт, вартість яких дорівнювала або перевищувала 1 млн гривень. Платіжні доручення на проведення банківських розрахунків за такими зобов'язаннями підлягали попередньому погодженню з державним аудитором, і у разі виявлення ознак, що можуть свідчити про відхилення від установленого законодавством порядку використання державних чи комунальних коштів та / або майна, державний аудитор мав відмовити в такому погодженні, письмово повідомивши по це керівників контролюючого органу, відповідного суб'єкта управління об'єктами державної власності та суб'єкта господарювання.

Можна припустити, що визнання вищеназваної постанови такою, що втратила чинність, обумовлено намаганням обмежити ступінь втручання державних органів у господарську діяльність, а також пов'язано із прийняттям Закону, що передбачає погодження наглядовими радами суб'єктів господарювання державного сектору економіки значних господарських зобов'язань та зобов'язань із заінтересованістю [18]. Проте є підстави стверджувати, що припинення проведення операційного аудиту за існуючого стану відносин у державному секторі економіки навряд чи є виправданим, і може сприяти вчиненню порушень, яких за наявності операційного аудиту можна було б уникнути. Так, за результатами проведення такого аудиту лише у 2017 році державні аудитори у 480 випадках надали рекомендації щодо попередження незаконного або неефективного використання державних ресурсів на стадії прийняття управлінських рішень на суму майже 1,9 млрд грн та виявили 466 фактів фінансових порушень на суму 184,1 млн грн. Завдяки реагуванню суб'єктів господарювання на застереження державних аудиторів попереджено незаконне та неефективне витрачання державних ресурсів на загальну суму 1037,4 млн грн [19].

Наведене вище вказує на доцільність поновлення проведення операційного аудиту щодо найбільших суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Водночас потрібно звернути увагу, що раніше учасники цих відносин, а також судові органи застосовували різне тлумачення положень законодавства щодо співвідношення операційного аудиту та державного фінансового аудиту, що в свою чергу має значення для з'ясування правомірності одночасного проведення операційного аудиту та інших заходів державного фінансового контролю стосовно діяльності суб'єкта господарювання. Зокрема, в ході судового розгляду спору за позовом ПАТ «Турбоатом» до Північно-східного офісу Держаудитслужби про визнання дій протиправними орган державного фінансового контролю додержувався позиції, що поняття «державного фінансового аудиту» та «операційного аудиту» різні за своєю правовою природою, мають різні предмети перевірки та різні завдання й на відміну від державного фінансового аудиту та інспектування, операційний аудит не є плановим контрольним заходом та не перешкоджає по-

дальшому проведенню державного фінансового контролю у будь-якій формі. Проте суд відхилив цю позицію, посилаючись на те, що згідно з Порядком проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту окремих господарських операцій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2014 р., операційний аудит визначено як вид державного фінансового аудиту [20, 21].

У зв'язку із зазначеним є підстави стверджувати, що підхід, відображений у названому Порядку, є помилковим, адже операційний аудит та державний фінансовий аудит дійсно мають низку суттєвих відмінностей, на яких наголошувалось органом державного фінансового контролю. Відтак, для досягнення в подальшому визначеності у цьому питанні операційний аудит варто визначити на рівні законодавства як окрему форму цього контролю, що не охоплюється державним фінансовим аудитом.

Ще один проблемний аспект полягає у недостатній конкретизації повноважень, які мають здійснюватися органами державного фінансового контролю у рамках проведення контрольних заходів щодо суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Зокрема, у правозастосовній практиці по-різному оцінюється повноважність таких органів виявляти та реагувати на випадки недодержання суб'єктами господарювання показників, визначених річними фінансовими планами.

Ілюстрацією цієї тези можуть бути правові позиції, застосовані в ході судового розгляду спору за позовом державного підприємства «Придніпровська залізниця» до Державної фінансової інспекції у Дніпропетровській області (правонаступником якої є Східний офіс Держаудитслужби) про визнання протиправними і скасування вимог цього органу. Передумовою виникнення спору було проведення ревізії фінансово-господарської діяльності цього підприємства, за результатами якої органом державного фінансового контролю винесено вимоги про усунення порушень, що полягали у здійсненні витрат, не передбачених фінансовим планом підприємства. Оскаржуючи ці вимоги, позивач посилався на відсутність у законодавстві норм щодо права органів державного фінансового контролю здійснювати контроль за виконанням фінансового плану державного підприємства (натомість такі повноваження закріплено за органом, у сфері управління якого перебуває підприємство). Така правова позиція була підтримана судами першої та апеляційної інстанцій, а суд касаційної інстанції цю позицію відхилив, посилаючись на те, що предметом перевірки Інспекції було дослідження використання бюджетних коштів поза межами витрат, визначених положеннями статей 75, 89 Господарського кодексу України [22].

У зв'язку з наведеним вище вбачається, що проведення перевірок дотримання суб'єктами господарювання державного сектору економіки показників, встановлених фінансовими планами, є необхідним для виконання головних зав-

дань органу державного фінансового контролю, визначених ст. 2 Закону про здійснення державного фінансового контролю. Разом з тим є підстави визнати, що чинне законодавство прямо не закріплює повноважень цих органів стосовно таких перевірок, що створює передумови для виникнення спорів, подібних вищезгаданому.

З урахуванням зазначеного, для вирішення порушеного питання при доопрацюванні законодавства доцільно конкретизувати, що органи державного фінансового контролю в ході здійснення такого контролю мають право перевіряти відповідність фактичних доходів і витрат суб'єктів господарювання державного сектору економіки показникам, що визначені річними фінансовими планами цих суб'єктів.

Додаткового опрацювання потребує й питання стосовно змісту вимог, які можуть пред'являтися суб'єктам господарювання державного сектору економіки у разі виявлення в ході державного фінансового контролю порушень законодавства. Так, чинними нормативно-правовими актами передбачено, що у випадку, коли вжитими в період ревізії заходами не забезпечено повне усунення виявлених порушень, орган державного фінансового контролю надсилає об'єкту контролю письмову вимогу щодо усунення виявлених ревізією порушень законодавства із зазначенням строку зворотного інформування. Про усунення виявлених ревізією фактів порушення законодавства цей об'єкт контролю у строк, визначений вимогою про їх усунення, повинен інформувати відповідний орган державного фінансового контролю з поданням завірених копій первинних, розпорядчих та інших документів, що підтверджують усунення порушень (п. 7 ст. 10 Закону про здійснення державного фінансового контролю; п. п. 9 п. 4 Положення про Державну аудиторську службу України; п. 46 Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами [23]).

Між тим, як свідчить практика, при винесенні зазначених вимог органи державного фінансового контролю часто обмежуються загальними формулюваннями – зобов'язують суб'єкта господарювання «усунути виявлені порушення законодавства в установленому законом порядку», не конкретизуючи при цьому, які саме дії має здійснити суб'єкт господарювання для усунення виявлених порушень. Як наслідок, залишення цього питання на розсуд суб'єктів господарювання не сприяє належному усуненню допущених ними порушень. Більш того, непоодинокими є випадки, коли неконкретизованість вимог органів державного фінансового контролю стає підставою для подальшого скасування цих вимог в судовому порядку [24–26]. В цьому контексті показовою є правова позиція, викладена в одному з судових рішень, згідно з якою вказано, що спонукання підприємства самостійно визначити на підставі невизначених законодавчих актів, які саме заходи слід вжити для усунення виявлених порушень, може призвести

до нового можливого порушення підприємством чинного законодавства. Зазначене в світлі обов'язкового характеру спірної вимоги в частині корегування роботи підконтрольної установи є порушенням вимог закону в частині змісту вимоги як акту індивідуальної дії. Спірна вимога, як індивідуально-правовий акт, в силу закону обов'язкова до виконання підконтрольною установою, прийнята з порушенням вимог закону щодо її змісту, оскільки є неконкретизованою [26].

Беручи до уваги таку позицію, слід все ж наголосити, що деталізованих відповідним чином положень щодо змісту вимог органів державного фінансового контролю чинне законодавство не встановлює. Тому варіантом врегулювання розглянутої проблеми може стати законодавче закріплення правила, згідно з яким у письмовій вимозі органу державного фінансового контролю про усунення виявлених порушень законодавства мають зазначатись заходи, які повинна вжити підконтрольна установа для усунення таких порушень.

Продовжуючи аналіз, варто відзначити, що у ряді випадків вчинення порушень суб'єктами господарювання державного сектору економіки тією чи іншою мірою обумовлено неналежним виконанням організаційно-господарських повноважень суб'єктами управління об'єктами державної власності, у сфері управління яких ці суб'єкти господарювання перебувають. З урахуванням цього, та зважаючи на потребу залучення суб'єктів управління до усунення виявлених порушень, законодавство передбачає інформування органами державного фінансового контролю відповідних суб'єктів управління (а за необхідності – й інших органів державної влади) про результати проведеного державного фінансового аудиту або ревізії діяльності суб'єктів господарювання. При цьому визначено, що органи управління об'єкта контролю та органи виконавчої влади не пізніше ніж у місячний строк мають поінформувати відповідний орган державного фінансового контролю про розгляд результатів ревізії та вжиті у зв'язку з цим заходи (п. 11 Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання [27]; п. 47 Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами).

Разом з тим на практиці суб'єкти управління об'єктами державної власності нерідко не виконують цей обов'язок: не вживають заходів реагування на виявлені порушення й недоліки та залишають звернення органів державного контролю без відповіді. Як наслідок Державна аудиторська служба вимушена додатково звертатися до Кабінету Міністрів України та ініціювати направлення суб'єктам управління об'єктами державної власності спеціальних урядових доручень, частина яких також своєчасно не виконуються [28, 29].

З огляду на таку ситуацію, одним із засобів спонукання зазначених суб'єктів до належного реагування на пропозиції та рекомендації органів державного

фінансового контролю може стати врахування стану виконання відповідних обов'язків цими суб'єктами при проведенні Міністерством економічного розвитку і торгівлі України єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності. Для цього варто передбачити, що інформація про стан реагування суб'єктами управління об'єктами державної власності на пропозиції та рекомендації, надані їм за результатами здійснення державного фінансового контролю, щоквартально подається Державною аудиторською службою України до Мінекономрозвитку та враховується цим Міністерством при оцінці ефективності управління об'єктами державної власності (у зв'язку з чим потрібно також доповнити перелік критеріїв, що застосовуються для такої оцінки [30]). В свою чергу загальна задовільна або негативна оцінка діяльності певного суб'єкта з управління об'єктами державної власності може стати підставою для подальшого вжиття щодо нього відповідних заходів на урядовому рівні, у тому числі для передачі певних державних підприємств у сферу управління іншого суб'єкта (як це передбачено п. 5 Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності [31]).

На основі всього вищевикладеного для удосконалення правового забезпечення державного фінансового контролю щодо діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки можна запропонувати:

уточнення положень щодо кола господарських організацій, які визнаються суб'єктами господарювання державного сектору економіки та діяльність яких підлягає державному фінансовому контролю;

поновлення операційного аудиту щодо діяльності найбільших суб'єктів господарювання державного сектору економіки та визначення такого аудиту як окремої форми державного фінансового контролю, відмінної від державного фінансового аудиту;

закріплення права органів державного фінансового контролю перевіряти відповідність фактичних доходів і витрат суб'єктів господарювання державного сектору економіки показникам, що визначені річними фінансовими планами цих суб'єктів;

встановлення правила, згідно з яким у письмовій вимозі органу державного фінансового контролю про усунення порушень законодавства, виявлених в ході державного фінансового контролю, мають зазначатись заходи, які повинна вжити підконтрольна установа для усунення таких порушень;

врахування при проведенні єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності стану реагування суб'єктами такого управління на пропозиції та рекомендації, надані їм за результатами здійснення державного фінансового контролю.

Реалізація наведених пропозицій потребуватиме: 1) внесення відповідних змін до Закону про здійснення державного фінансового контролю, Господарського кодексу України, підзаконних нормативно-правових актів, що встановлюють порядок проведення державного фінансового аудиту та інспектування, порядок здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критерії визначення ефективності такого управління; 2) затвердження постановою Кабінету Міністрів України Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами операційного аудиту.

Поряд із цим питання щодо забезпечення органами державного фінансового контролю захисту прав і законних інтересів держави у відносинах із суб'єктами господарювання державного сектору економіки мають стати предметом подальших наукових досліджень.

---

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26 січня 1993 р. № 2939-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 13. Ст. 110. (Із змінами).

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 18–22. Ст. 144. (Із змінами).

3. Голоядова Т. О. Правові аспекти функціонування державного фінансового контролю в Україні та необхідність удосконалення вітчизняного законодавства до законодавства ЄС. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 68–71.

4. Голоядова Т. О. Правове регулювання державного фінансового аудиту в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 1. С. 55–58.

5. Губанова Т. О. Правове забезпечення державного фінансового контролю в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Каб. Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. К., 2013. 20 с.

6. Костюк А. В. Організаційно-правові засади державного фінансового контролю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Міжнар. ун-т бізнесу і права. Херсон, 2012. 21 с.

7. Панькевич В., Сідак С. Правове регулювання діяльності Державної аудиторської служби України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 6. С. 75–84.

8. Кривцова Т. О., Владімірова Н. П. Сутність державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3837>

9. Жадан Т. А. Економічна сутність та зміст поняття «державний фінансовий контроль». *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 161–168.

10. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43. *Офіційний вісник України*. 2016. № 12. Ст. 506. (Із змінами).

11. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 9. Ст. 89. (Із змінами).

12. Віхров О. П. Організаційно-господарські зобов'язання з контролю (нагляду) за господарською діяльністю. *Вісник Інституту економіко-правових досліджень НАН України*. 2011. № 1. С. 77–82.

13. Никитченко Н. В. Правове регулювання державного контролю у сфері господарської діяльності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право». НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. Київ. 2015. 36 с.

14. Постанова Верховного Суду від 2 жовтня 2018 р. у справі № 2а-18853/10/2670. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76906087>

15. Проект Закону про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю (реєстр. № 9086 від 17 вересня 2018 р.). *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64601

16. Захарченко А. М. Управління об'єктами державної власності (господарсько-правові аспекти): дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Донець. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Ін-т економіко-правових досліджень НАН України. Вінниця. 2017. 536 с.

17. Про окремі заходи щодо забезпечення фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2014 р. № 214. *Офіційний вісник України*. 2014. № 53. Ст. 1414. (Втратила чинність).

18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1405-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 28. Ст. 533.

19. Звіт про результати роботи Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів та управлінь в областях за 2017 рік. *Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України*. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/132210>

20. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 20 лютого 2018 р. у справі № 820/48/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72516957>

21. Постанова Верховного Суду від 10 вересня 2018 р. у справі № 820/4285/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76380680>

22. Постанова Верховного Суду від 2 жовтня 2018 р. у справі № 820/421/15. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76905965>

23. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 р. № 550. *Офіційний вісник України*. 2006. № 215. Ст. 1206. (Із змінами).

24. Постанова Верховного Суду від 24 квітня 2018 р. у справі № 826/3902/15. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73635083>

25. Постанова Верховного Суду від 18 вересня 2018 р. у справі № 810/667/16. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76546382>

26. Постанова Верховного Суду від 11 жовтня 2018 р. у справі № 821/1342/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77086275>

27. Питання проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2006 р. № 361. *Офіційний вісник України*. 2006. № 13. Ст. 868. (Із змінами).

28. Про неналежне реагування за результатами державного фінансового контролю: Лист Державної аудиторської служби України від 16 січня 2017 р. № 02-12/44. *Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України*. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/134124>

29. Інформація про невжиття керівництвом ДП «Укрспирт» заходів щодо усунення виявлених недоліків. *Офіційний веб-сайт Державної аудиторської служби України*. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/137062>

30. Про затвердження Методичних рекомендацій застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15 березня 2013 р. № 253 (Із змінами). *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0253731-13>

31. Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2007 р. № 832. *Офіційний вісник України*. 2007. № 45. Ст. 1839. (Із змінами).

DOI 10.31558/2518-7953.2018.1-2.5

УДК 349.42

Ю. М. Павлюченко

в. о. завідувача кафедри господарського права
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
канд. юрид. наук, доцент

К. О. Савчук

студентка юридичного факультету
Донецького національного
університету імені Василя Стуса

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИМИ ОРГАНІЗМАМИ

Ключові слова: генна інженерія, біотехнологія, генетично модифіковані організми, генетично модифіковані продукти, маркування, біологічна безпека, генетична безпека.

На сьогоднішній день розроблення та впровадження новітніх біотехнологій належать до пріоритетних напрямів інноваційної діяльності як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Однією з потужних складових біотехнологічної діяльності є генна інженерія, продуктами якої виступають трансгенні й генетично модифіковані організми (далі – ГМО). Їх всебічне впровадження, виробництво товарів за допомогою генної інженерії, поява товарів з ГМО на споживчих ринках зумовлюють необхідність вивчення безпеки використання результатів генної інжене-